

της έκθέτει μερικὰς σκέψεις αὐτοῦ διὰ τὴν «ὕστερον», ἠθικὴν τῶν Ἑλλήνων, βασιζόμενος εἰς τὰς δύο ἀνωτέρω ἐννοίας.

Γενικῶς εἰπεῖν αἱ ἀναφερόμεναι ἐργασίαι προῖόν κυρίως φιλολογικοῦ μόχθου, ἀκριβείας, καὶ ἐπιστημονικῆς τεκμηριώσεως, βασιζόμεναι ἐπὶ τῶν πηγῶν καὶ πλαισιούμεναι ὑπὸ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς νεωτέρας ἐρεῦνης προκαλοῦν τὴν ἔκφρασιν τῶν συγχαρητηρίων εἰς τοὺς ἐρευνητὰς οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὴν «ἐταιρείαν διὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν» (Society for Ancient Greek Philosophy), ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐκδότας καθηγητὰς οἵτινες δὲν ἐφείσθησαν ἀσφαλῶς κόπων καὶ φροντίδων διὰ τὴν ἐπιτυχῆ παρουσίαν τοῦ παρόντος τόμου. Εἰς τοῦτον πλὴν τοῦ προλόγου, εἰς δὲ μνημονεύονται τὰ τῆς ἐν λόγῳ ἐταιρείας διὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν διατελεσάντων προέδρων γραμματέων κ.ἄ. ὡς καὶ τῶν περιοδικῶν εἰς ἃ ἐδημοσιεύθησαν κατὰ καιροὺς αἱ ἀνωτέρω ἀνακοινώσεις, ὑπάρχει ἐν τῇ εἰσαγωγῇ (Introduction) βραχεῖα τις περίληψις τῶν οἰκείων ἀνακοινώσεων· τέλος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τόμῳ πλὴν τοῦ πίνακος τῶν περιεχομένων ὑπάρχει πίναξ κυρίων ὀνομάτων καὶ πίναξ θεμάτων ὡς καὶ ἀναφερομένων χωρίων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ πάντα ταῦτα, ὡς εἰκόσ, βοηθοῦν τὸν ἀναγνώστην διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου.

A.N. ΖΟΥΜΠΟΣ

Democrito e l'Atomismo Antico (Atti convegno internazionale - Catania 18-21 aprile 1979, a cura di Francesco Romano - Facoltà di Lettere e Filosofia. Università di Catania 1980, σσ. 606.)

Ὁ ἀνωτέρω τόμος «Ὁ Δημόκριτος καὶ ὁ Ἀρχαῖος ἀτομισμὸς» (πρόκειται περὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀτόμων) περιλαμβάνει τὰ πρακτικὰ τοῦ Διεθνoῦς Συμποσίου, τὸ ὅποιον ἔλαβε χώραν εἰς τὴν πόλιν Κατάνια τῆς Ἰταλίας ἀπὸ 18ης ἕως 21ης Ἀπριλίου 1979 καὶ ἡ ἔκδοσις ἐγένετο ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Πανεπιστημίου καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν φροντίδα τοῦ καθηγητοῦ Francesco Romano, μέλους τῆς ἐπιστημονικῆς οργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου.

Ἐν ἀρχῇ ὁ καθηγητὴς Fr. Romano προλογίζει τὸν ἀνωτέρω τόμον, εὐχαριστεῖ τοὺς μετασχόντας ἐν τῷ συμποσίῳ ὡς καὶ τοὺς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐργασθέντας ἐν αὐτῷ διὰ τὴν ἐπιτυχῆ παρουσίαν τούτου καὶ πιστεύει ὅτι ὁ παρὼν τόμος δύναται νὰ ἐπαναπαυθῆ τρόπον τινὰ εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς τριτογενείας (ἀπόσπ. B2 D-K) ἤτοι εἰς τὸ «εὖ λογιζέσθαι, εὖ λέγειν καὶ τὸ πράττειν ἃ δεῖ».

Ἐν συνεχείᾳ ἀκολοθοῦν τριάκοντα ἀνακοινώσεις (28 εἰς τὴν Ἰταλικὴν καὶ 2 εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν) τῶν: J. Ballack, H. Wismann, G.A. Ferrari, M. Gigante, G. Giannantoni, E. Berti, A. Capizzi, C. Rossitto, F. Romano, G. Casertano, A. Nontano, G.A. Lucchetta, M.C. Donnini Maccio, R. Müller, J. Fallot, D. Lanza, M. Isnardi Parente, F. Declava Gaizzi, A. Brancacci, M. Vegetti, G. Cambiano, M. Gigante - G. Indelli, F. Longo Auricchio - A. Tepedino Guerra, M. Gigante - T. Dorandi, A.M. Joppolo, L. Canfora, L. Bertelli, R. Lomrenti, C. Baffioni, C. Martello.

Τὰ λίαν ἐνδιαφέροντα θέματα τῶν ἀνακοινώσεων, τὰ ὁποῖα ἀπτονται τῆς τε πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς κοσμοθεωρήσεως τοῦ ἐξ Ἀβδήρων φιλοσόφου καὶ καλύπτουν ἐν τεράστιον φάσμα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ὡς εἶναι: ἡ κοσμογονία τῶν ἀρχαίων ἀτομικῶν — πραγματικότης καὶ ὄλη εἰς τὸν Δημόκριτον ἀτομισμὸν: — ἀρχαῖοι ἀτομικοὶ εἰς τὴν ἀνατολήν, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Διόδωρος Κρόνος καὶ ἡ κίνησις τῶν ἀτόμων.

Ἡ κριτικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περὶ τοῦ «κενοῦ» θεωρίαν τῶν ἀτομικῶν — ὁ Δημόκριτος κατὰ τὴν ἀριστοτελικὴν μαρτυρίαν — κριτικὴ ἐπὶ χωρίου τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους (Γ5 καὶ Α4), ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Δημόκριτον θεώρησιν — ἐμπειρία καὶ νόησις εἰς τὸν Δημόκριτον — λόγος καὶ νοῦς εἰς τὸν Δημόκριτον — ἡ ἐπαγωγικὴ μέθοδος εἰς τὸν Δημόκριτον — ἡ θεωρία τῆς κινήσεως παρὰ τοῖς ἀτομικοῖς — τὰ ἄτομα εἰς τὴν Προσωκρατικὴν διάνοησιν — σχέσις μεταξὺ τῆς φιλοσοφίας τῆς φύσεως καὶ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας ὡς ἔχει παρὰ Δημοκρίτῳ καὶ Ἐπικούρῳ — Ἡθικὸς ὕλισμὸς καὶ ἐπιστημονικὸς ὕλισμὸς εἰς τὸν Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον. Ὁ ἐπικούρειος «Κανὼν» ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ θανάτου — ὁ ἀτομισμὸς τοῦ Ἐπικούρου μεταξὺ Δημοκρίτου καὶ Ξενοκράτους — ὁ Δημόκριτος εἰς τὸν Σέξτον τὸν Ἐμπειρικὸν — ὁ Δημόκριτος εἰς τὴν παράδοσιν τῶν Κυνικῶν — Ἡ πολεμικὴ τοῦ Γαληνοῦ κατὰ τῆς μεθοδικῆς Ἰατρικῆς — Ὁ Δημόκριτος καὶ τὰ ὄνειρα — ὁ Δημόκριτος εἰς τοὺς παπύρους (Ercolanesi) τοῦ Φιλοδήμου — περὶ τῆς πολεμικῆς τοῦ Ἐπικούρου κατὰ Ναυσιφάνους — Ἀνάξαρχος καὶ Ἐπίκουρος «περὶ βασιλείας» (sul regno) — Ὁ Ἀνάξαρχος καὶ ὁ Κυνισμὸς — Τὸ προοίμιον τοῦ «De rerum Natura» — περὶ τῶν πηγῶν τῆς ἀνθρωπολογίας τοῦ Δημοκρίτου (68 B5 DK) — ἡ «Εὐθυμία» τοῦ Δημοκρίτου εἰς τὸν Σενέκαν — ἡ ἐρμηνεία τοῦ V.E. Alfieri περὶ τῆς μὴ διαιρέσεως τῶν ἀτόμων καὶ ὁ ἀτομισμὸς τοῦ Kalam — Ὁ Δημόκριτειος ἀτομισμὸς εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ F.Bacone μεταξὺ τοῦ 1602' καὶ τοῦ 1609.

Αἱ ἀνωτέρω ἀνακοινώσεις ἐδράζονται κυρίως ἐπὶ τῶν πηγῶν ἀμέσων καὶ ἐμμέσων καὶ σχολιάζονται εὐρέως ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω, ἐνῶ συγχρόνως πλαισιοῦνται αὐταὶ ὑπὸ τῶν πορισμάτων τῆς νεωτέρας ἐρεῦνης καὶ δύναμαι νὰ εἶπω ἀπεριφράστως ὅτι ἡ ἐρμηνεία τῶν πηγῶν, προῖον μακρᾶς καὶ λαμπρᾶς ἀρχαιομαθείας, στηρίζεται ἐν πολλοῖς τὰς ἀνωτέρω ἀνακοινώσεις, αἱ ὁποῖαι ὁμολογουμένως ὑπῆρξαν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἄψογοι· θὰ ἔδει τὸ συμπόσιον τοῦτο νὰ ἀποτελέσῃ παράδειγμα πρὸς μίμησιν, διότι τὸ συγκεκριμένον τοῦ θέματος, ὡς εἶναι μόνον διὰ τὸν Δημόκριτον, συγκεντρώνει ἀφ' ἐνὸς μὲν τοὺς εἰδικοὺς περὶ μιᾶς τραπέζης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐπιτεύγματα τούτων θὰ ἀποτελέσουν, τρόπον τινὰ ἓνα «Corpus», εἰς τὸ ὁποῖον θὰ καταφεύγῃ ὁ αὐριανὸς μελετητῆς διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ ἐνδιαφέροντα αὐτοῦ· ὄντως φιλοσοφικὴ παιδεία ἄνευ φιλολογικῆς μεθόδου ἀποβαίνει πρᾶγμα κενὸν καὶ ἴσως προσπάθεια ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὡς ἄνω. Τέλος ἀκολουθεῖ «πίναξ πηγῶν» καὶ ἐν συνεχείᾳ «Πίναξ ἀρχαίων Συγγραφέων» ὡς καὶ τῶν «Νεωτέρων Συγγραφέων-Ἐρευνητῶν» καὶ τιμᾶται ἀντὶ 25.000 Ἰταλικῶν Λιρῶν.

A.N. ΖΟΥΜΠΟΣ